

4. Bashliar, H. (2004). *Izbrannoe: poetica prostranstva* [Selected works: the poetic of space]. (N. V. Kislova, H. V. Volkova, M. Yu. Mikheeva, Trans.). Moscow: Rossiiskaia politicheskaiia entsiklopediia, 376. [in Russian].
5. Vynnychuk, Yu. (2013). *Tanho smerti* [Tango of Death]. Kharkiv: Folio, 379. [in Ukrainian].
6. Makarov, Yu. (2010). *Henii mistsia* [Genius of place]. Kyiv: Fact, 256. [in Ukrainian].
7. Prokhasko, T. (2010). *Essai de deconstruction (sproba deconstructsii)* [Essai de deconstruction (the attempt of deconstruction)]. In *Inshi dni Anny* [Other days of Anne]. Ivano-Frankivsk: Lileia-NV. [in Ukrainian].
8. Prokhasko, T. (2010). *Vid chuttia pry sutnosti* [Feelings in essence]. In *Inshi dni Anny* [Other days of Anne]. Ivano-Frankivsk: Lileia-NV. [in Ukrainian].
9. Prokhasko, T. (2010). *NeprOsti* [The UnSimple]. In *BotakYe*. Ivano-Frankivsk: Lileia-NV. [in Ukrainian].
10. Sevruck, O. (2010). *Urbanistychnyi prostir u romanah Yuriiia Andrukhovycha* [The urban space in novels by Yurii Andrukhovych]. *Slovo i chas* – Word and Time, 3, 70-80.

УДК 821.161.2

**Світлана Гузенко,
Дар'я Свистуха**

Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського
м. Миколаїв, Україна
s_v_g@i.ua

**Svitlana Huzenko,
Daria Svystukha**

Mykolaiv V. O. Sukhomlynskyi National University
Mykolaiv, Ukraine

ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОСТФОЛЬКЛОРНИХ ТЕКСТІВ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

FUNCTIONING OF POSTFOLKLORE TEXTS IN THE INTERNET

У статті досліджується феномен постфольклору на прикладі соціальної мережі «Вконтакті». Означуються провідні жанри сучасного Інтернет-фольклору, тематика текстів. Також окреслюється джерельна база на основі якої виникають нові форми народної словесності XXI століття.

Ключові слова: постфольклор, Інтернет, міська легенда, анекдот, лист щастя, графіті, гіфки, фото-жаби, меми.

The article examines the phenomenon postfolkloru an example of the social network "Vkontakte". Considered the leading genres of contemporary Internet folklore theme texts. Also defined source base on which there are new forms of folk literature of the XXI century.

Key words: postfolklor, Internet urban legend, anecdote, letter Fortunately, graffiti, hifky photo-frog memes.

Фольклор це одна з найважливіших складових культури кожного народу. Люди здавен створювали жанри усної народної творчості та передавали їх від покоління до покоління. Але не слід вважати, що фольклор це лише відголоски творчості наших предків, які прийшли до нас з минулого. Він і зараз, у XXI столітті, продовжує активно розвивається, витворюючи нові жанри. Науково-технічний прогрес вплинув на розвиток усної народної творчості, породивши явище, що отримало назву «постфольклор». Нове означення пов'язане з сучасними мультимедійними можливостями. Людина, сидячи перед монітором свого комп'ютера та переглядаючи стрічку новин в соціальних мережах, свідомо чи підсвідомо стає збирачем чи творцем пост фольклорних текстів.

Термін «постфольклор» вживається на позначення стадії існування фольклорної традиції в умовах урбанізації, що детермінована розвитком засобів масової комунікації на сучасному етапі функціонування суспільства. Постфольклор як культурне явище почав формуватися у I половині XX століття, сьогодні цим терміном також позначають тексти які розвиваються за фольклорними схемами. Стадія існування фольклору на сучасному етапі являє собою масову форму духовної культури, яка має дуже багато жанрових різновидів та є поліфункціональною. Постфольклор наразі стає виявом соціокультурної свідомості суспільства. Можливо багато хто не знає традиційну обрядову поезію, але більшість знайома з творчістю майдану, зі студентськими обрядами, з сучасними анекдотами чи зі специфічним репертуаром субкультур. Тобто фактично кожен сучасник є знавцем чи носієм постфольклору, хоча мало хто це усвідомлює.

Мета дослідження: проаналізувати функціонування постфольклору в Інтернет мережі, окресливши його основні жанрові вияви. Мета передбачає вирішення наступних завдань: розглянути текстове наповнення соціальної мережі «Вконтакті»; дослідити основні жанри постфольклору в зазначеному інформаційному середовищі;

визначити зв'язок постфольклорних текстів середовища з соціально-історичними процесами.

Дослідженням історії розвитку постфольклору займалися багато вчених серед, них Сергій Неклюдов, який у статті «Після фольклору» (1955 р.) стверджував, що поява нових фольклорних текстів, трансформація їх побутування пов'язані з новою урбанізованою реальністю. Тобто феномен постфольклору збігається з початком урбанізації. Зміна фольклорної парадигми, таким чином, обумовлена комплексом внутрішніх і зовнішніх чинників. Серед цих чинників виділяють – історичні, культурні та соціально-економічні зміни. Але найважливішою передумовою розвитку постфольклору є науково-технічний прогрес, Комп'ютерні технології, що зумовили прискорення передавання та обробки інформації, відкрили новий простір для сучасного фольклорного тексту, який досить інтенсивно розвивається і побутує у соціальних мережах.

У своїх роботах С. Ю. Неклюдов також розкрив питання зв'язків постфольклору з усною народною творчістю. Описуючи особливості фольклору різних соціальних груп, він дослідив специфіку міського фольклору. С. Ю. Неклюдов також одним з перших подав визначення цього поняття як явища, що включає в себе вміст та орнаментику рукописних альбомів, настінних графіти, «арготизованих» форм мови, обряди посвячення різних субкультур. Сучасною відомою дослідницею явища постфольклору є Наталя Лисюк, яка вивчає сучасні українські постфольклорні тексти. У своїй монографії «Постфольклор в Україні» вона зазначає, що його жанровий репертуар дуже відрізняється від традиційного, і в культурі він виник як своєрідний мейнстрім, що не має універсальну роль. Відтак, дослідниця узагальнює, що новим формам фольклору вже не притаманний багаторівневий синкретизм. Також слід зазначити, що постфольклор інтернет-мережі досліджували М. Мельник, О.Горошко, О. Землянська, Г. Коробка, Л. Шумова та багато інших вітчизняних дослідників.

У порівнянні з традиційним фольклором жанровий склад постфольклорних текстів оновлюється, а сам асортимент творів змінюється з великою швидкістю. Відбулася змінна трансляції з усної на письмову, усно-письмову та письмово-усну. Відзначають навіть особливі періоди активації народної творчості, які як правило відбуваються в періоди переломних для України моментів. Такими подіями стали Помаранчева революція, Революція гідності. Змінюються також традиційні функції фольклору, які детерміновані зміною форм комунікації з безпосередньої на опосередковану. Крім того, відбувається географічна, гендерна, соціальна, вікова стратифікація постфольклорних текстів. Фольклор на сучасному етапі розвивається у двох просторах: в

Інтернет мережі, на ґрунті сучасного урбанізованого фольклору. Міський постфольклор – це фольклор теперішнього міста, він виникає на основі традицій вуличного життя міста та швидко розповсюджується за його межі. Він є поліцентричним та дуже неоднорідним. Урбаністичний постфольклор утворюється в межах певного прошарку, зокрема на основі побуту соціальних угруповань. Постфольклор сучасного міста охоплює різні рукописні альбоми (дівочі, солдатські, тюремні), графіті, які можна побачити на вулицях міста, тюремні саморобки, обряди посвячення тощо. Найпоширенішими жанрами міського фольклору є романс, «не казкова проза» (від оповідання до мемуару), чутки, плітки, вигадки, анекдоти. Також інтенсивно розвиваються сучасні міфи та міські легенди.

Міська легенда – це сучасна правдоподібна історія, що спирається на сучасну технічну та суспільну реальність. Поширенні, наприклад, розповіді про контакти з НЛО, «барабашками» (сучасними домовиками), лякали пронизані чорними гумором або різні лякали про кінець світу. Розвивається також сучасний міський пісенний фольклор та його жанровий склад: романси, пісні, куплети, частівки. Як приклад, можемо навести текст частівки:

Мані, мані, мані, мані,
Я – фінансовий магнат:
У мене трояк в кишені
Марка, долар і манат.

Постфольклорні тексти розповсюджені як в усній так і в письмовій формах. Вони тісно пов'язані з масовою культурою, яка відтворює багато родових властивостей традиційного фольклору. Тобто новий фольклор увібрав у себе деякі риси класичного фольклору: анонімність, варіативність, колективність, опора на усний спосіб передачі фольклору, зв'язок з традицією. Однак він відрізняється від традиційного фольклору своєю «поліцентричністю», підвищеною здатністю до тематичної естетичної інтернаціональної продукції. Явище постфольклору виникає тоді, коли специфічні тексти чи коди виходять за меж культурно ізольованих закритих спільнот у вільний простір. Виразним прикладом такої проникності є так звана «блатна пісня». Ще одним новаторством постфольклору є його чимале розповсюдження не лише в усній формі, а й у письмовій. Завдяки новим можливостям міжособистісної взаємодії, виникло безліч виключно письмових жанрів, наприклад: листи щастя, святі й Божі листи, графіті, замовляння, святкові привітання та навіть рецепти магічних ліків і страв. Нерідко в українському інформаційному просторі спостерігається цікаве явище яке називають «епідемічний фольклор», тобто це такий фольклор, який

виникає під час спалаху якоїсь епідемії, і який акумулює в собі відповідні проблеми, теми, сюжети та мотиви.

Постфольклор Інтернет-мережі має широку жанрову типологію, породжену сучасною інтернет-культурою. В Україні він сформувався нещодавно (початок ХХІ ст.). Постфольклор мережі отримав назви інтернет-лору, кібер-фольклору, ньоюслору. Твори постфольклору, що поширенні в Інтернет-мережі, як правило є реакцією користувачів соціальних мереж на події, які відбуваються в суспільно та культурному житті. Вони вербалізують актуальні теми сьогодення. У цих творах відбиваються усталені стереотипи, думки людей, що позначені інтертекстуальністю та водночас поєднуються з креативом. Фактично Інтернет сьогодні є ідеальним каналом для передачі фольклорних текстів, він стає надзвичайно важливим об'єктом наукових досліджень, яким не можна нехтувати. Твори постфольклору Інтернет-мережі характеризуються неприхованим стьобом, сарказмом та тролінгом. Основні жанри постфольклору Інтернет-мережі – це: жанри класичного фольклору (анекдоти, притчі, пісні, паремії, легенди, байки), малі жанри (вірші-пиріжки, порошки, мовний жанр цитат (вислови що утворенні у результаті багаторазового цитування якоїсь фрази), візуальна складова з текстом (демотиватори, комікси, меми, фото-жаби, карикатури, комікси, гіфи).

Серед жанрів сучасного фольклору мережі найбільш розповсюдженим є жанр анекдоту. Головними героями анекдотів часто стають представники різних соціальних верств населення. Приклад анекдоту, який ми знайшли у соціальній мережі «Вконтакті»: « Наркоман вішає пальто до шафи. Пальто падає. Наркоман каже: «Слава Богу, що мене в ньому не було!». У ньому висміюється соціально неблагонадійні верстви населення. Це короткий дотепний анекдот в якому відбувається конфлікт уявлень, порушення структури та невідповідність висновків. Сучасна політика – це одна з найпопулярніших тем, яку висвітлюють багато постфольклорних жанрів, в яких головними образами стають політики. Приклад такого анекдоту: «Вчительці української мови приснився кошмар: Азаров диктує, а Янукович пише...».

Політики часто стають героями мемів та демотиваторів. Демотиватор – це різновид настінного плакату, який пародіює мотиватори, тобто образи, що покликані створювати робочий настрій. Демотиватор – це зображення в рамочці, що складається з малюнка та підпису-коментаря, специфіка таких плакатів полягає у тому, що нестандартний та несподіваний підпис змушує поглянути на зображення під іншим кутом. Ще одними жанром візуального постфольклору є фото-жаби, такий анекдотичний герой як Азаров породив багато фото-жаб. Інтернет-меми – це медіаоб'єкти, які

створюються електронними засобами комунікації. Вони містять невеликий текст, що передає інформацію в різних формах. Як правило ця інформація дотепна й іронічна. Вона поширюється Інтернет простором за допомогою різних соціальних мереж і блогів, стаючи популярною серед користувачів. Тобто сучасний постфольклор містить також деякі виключно візуальні явища, зокрема: маскові графіти, різні відеоматеріали тощо.

Листи щастя ще один досить специфічний жанр сучасного письмового фольклору. Вони являють собою письмовий міф, розповсюджувачі якого активно чи пасивно живуть у ньому. В Інтернеті вони поширюються за допомогою електронної пошти. Існує три типи таких листів: кругові листи, листи-обереги з магічними функціями та апокрифічні вчення. Типовий лист щастя містить наступний текст: «Якщо ти не перешлеш цей лист то твоя мама помре, одна дівчинка не надіслала повідомлення, і її мама померла через рік». Уся словесність, що побутує в мережі, утворила поняття «інтернетлору».

Найкраще зрозуміти явище постфольклору можна проаналізувавши текстове наповнення соціальної мережі «Вконтакті». Цей простір давно став скарбницею, що зберігає та створює сучасні фольклорні тексти. Насамперед всі жанри постфольклору цієї соціальної мережі можна умовно поділити на дві групи. До першої належать тексти класичного фольклору, розміщені в мережі без змін, вони просто подаються у цифрованому варіанті. Другу групу складають ті явища, які можна означити терміном «мережевий фольклор». У соціальній мережі «Вконтакті» можна чітко простежити подібність фольклорного та Інтернет середовища, які надають своїм текстам такі характеристики, як анонімність та пластичність. Анонімність виявляється в специфіці опосередкованого спілкування – в соціальній мережі кожен може довільно обрати собі будь-яке ім'я та візуальний образ – Аватар. Тобто Аватара допомагає людині сховатися за вигаданим образом, від імені якого займатися своєю віртуальною творчою діяльністю, виражати себе, демонструвати ставлення до суспільних подій. Але анонімність в соціальній мережі не можна абсолютизувати, бо у кожного постфольклорного тексту є свій автор.

Найперше, що ми бачимо, переглядаючи стрічку новин цієї соціальної мережі, це багато різних видів графіті, які зараз також дуже активно почали поширюватися Інтернетом, мемів та демотиваторів. Багато анонімних ілюстрацій до популярних сюжетів, серед яких – Вінні-Пух та П'ятачок. Ще одним жанром візуального постфольклору можна назвати «гіфки» – це анімовані картинки з розширенням .gif. Зазвичай вони мають веселі сюжети і використовуються з метою висміювання якоїсь людини, або ж показати своє ставлення до певного явища. Іншим

зоровим жанром постфольклору мережі є фото-жаби. Поширеними, наприклад, стали фото-жаби із серії «Бабуся і Кіт». «Котобабуся», «котоскандал» – так часто називають неймовірні пригоди бабусі з котом, образ яких був запозичений з білборду м. Дніпродзержинська. Варіантів зазначеної фото-жаби дуже багато, головні герої залишаються постійними – просто бабуся і простий кіт.

Найчастіше користувачі соціальної мережі натрапляють на жанри паремій (чутки-плітки, міські легенди, анекдоти, листи щастя). Дуже активно, як в Інтернет-просторі, так і в усних формах, поширюються різні поради – від медичних до комічно-абсурдних (наприклад: тричі перед споживання кип'ятити воду). Окремим різновидом Інтернет-фольклору є небилиці, які пересилаються у приватних повідомленнях та електронною поштою. Дуже часто можна побачити різні веселі вислови як: «У Інтернеті з'явився корейський вірус. Він потрапляю у пошту і з'їдає @». Також поширенні різні гумористичні віршики, наприклад :

В день Святого Валентина
бачу я таку картину
моя мила на печі
точить вничку калачі.

Соціальна мережа стала простором зберігання різних прикмет та обрядів, наприклад, прикмет студентських спільнот. Дуже багато стійких словесних конструкції виходять за межі закритих спільнот і стають загальним фольклором. Це відбулося з мемами «Доколе!», «Првієд Медвед!». Специфічною рисою постфольклору є те, що поряд з новими жанрами в Інтернеті вдалося знайти і традиційні жанри пісенного фольклору, як от коломийки. Жанр коломийки набув сьогодні гострого викривального тону особливо щодо сучасних політиків. Однією з постфольклорних течій є явище фендому – це неформальні субкультурні товариства, учасники яких об'єднані спільними інтересом, пристрастю до якогось твору мистецтва. На сьогодні фендами використовують Інтернет для створення архівів інформації по своїй темі. Поширеним видом їхньої творчості є фан-фікшин (історії про персонажів фен дому) та фан-відео.

Отже, можна зробити висновок, що фольклор на сучасному етапі життя продовжує розвиватися в умовах сучасного міста та у просторі Інтернет мереж. Явище науково-технічного прогресу та швидкі темпи розвитку міст породили таке явище як «постфольклор». Він багато в чому подібний до класичного фольклору, але й має свою певну специфіку, зокрема – це: функціональна маргінальність (сучасний фольклор побутує виключно в окремих сферах життя людини і не часто виходить за ці межі); соціокультурний поліцентризм (постфольклор розподілений на професійний, соціальний, клановий); контекст

існування (він може бути поширений в межах об'єднань, спільнот); як привило неоміфіологічний спосіб зображення оточуючої дійсності; закритість або відкритість (він створюється в межах окремих закритих спільнот і потім може виходити за межі їхньої ізоляції); динамічність (постфольклор має тенденцію до передачі інформації з великою швидкістю); зросла індивідуальна роль авторства (сьогодні часто припиняє дію принцип «одна баба сказала» і зростає можливість встановлення авторських прав); жанрова парадигма суттєво відрізняється від класичного фольклору; генеза жанрів (основними жанровими формами постфольклору є міська стереотипна проза, міська пісня, фольклор мовленнєвих ситуацій, ритуально-магічні практики; паремійні форми тощо).

У системі культури постфольклор обіймає вагоме місце. Він користується розмаїттям сучасних способів передачі інформації за допомогою різних засобів дистанційної комунікації, особливо електронної. Явище постфольклору спричинило справжній вибух жанрових форм усної народної творчості, як письмових так і вербально-графічних. Сучасні технології значно спрощують спосіб передачі усної народної творчості. Тобто сьогодні кожен з нас може вільно стати збирачем чи автором фольклорних жанрів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Алещенко Л. Фольклор сучасного міста: історична реконструкція як різновид молодіжних субкультур у системі постфольклору / Лілія Алещенко // Література. Фольклор. Проблеми поетики: 36.наук.праць – 2012. – С.349-356.
2. Денисюк Ж. З. Постфольклор як предмет гуманітарних досліджень: до постановки питання / Жанна Захарівна Денисюк // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв № 2. – 2016 – С. 19-23.
3. Лисюк Н. Постфольклор в Україні / Наталія Лисюк. – К.: КНУ, 2012. – 348 с.
4. Лисюк Н. А. Специфіка постфольклору України / Н. А. Лисюк // Літературознавчі студії. – 2013. – Вип. 40(2). – С. 9 - 14.

REFERENCES

1. Aleshchenko, L. (2012). Folklore modern city enactment as a form of youth subcultures system postfolkloru. Literatura. Fol'klor. Problemy poetyky, 36, 349– 356 [in Ukrainian].
2. Denysyuk ZH. Z. (2016) Postfolklor as the subject of human studies, to the question. Visnyk Natsional'noyi akademiyi kerivnykh kadriv kul'tury i mystetstv, 2, 19-23 [in Ukrainian].

3. Lysiuk N. A. (2012). Postfolklor in Ukraine. Kyiv [in Ukrainian].
4. Lysiuk N. A. (2013). Specificity postfolkloru Ukraine. Literaturoznavchi studii, 40 (2), 9–14 [in Ukrainian]

УДК 82-311.6

Катерина Гурдуз

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
м. Мелітополь, Україна
katerynagurduz@ukr.net

Kateryna Gurdus

Melitopol Bohdan Khmelnytskyi
State Teachers' Training University
Melitopol, Ukraine

ХУДОЖНІ ВІЗІЇ ВІЙНИ У ТВОРЧОСТІ СЕРГІЯ ПАНТЮКА

ARTISTIC VISIONS OF WAR IN THE WORKS BY SERHII PANTIUK

Стаття присвячена аналізу творчості Сергія Пантюка як яскравого репрезентанта сучасного українського літературного процесу. Об'єктом дослідження обрано роман С. Пантюка «Війна і ми», предметом – його образні, ідейно-тематичні, композиційні аспекти у контексті художнього осмислення феномену війни. Особливу увагу приділено авторській інтерпретації (анти)воєнного жанру і його актуалізації в умовах сьогодення.

Ключові слова: автореференція, (анти)воєнний роман, парамілітарний статус.

The article is devoted to analysis of the work of Serhii Pantiuk as the bright representative of modern Ukrainian literary process. The object of the studies is the novel «War and We» by S. Pantiuk, the subject is its figurative, ideological-thematic and compositional aspects in the context of artistic visions of the phenomenon of war. Special attention is paid to the author's interpretation of the (anti)war genre and its actualization in the present.

Key words: autoreference, (anti)war novel, paramilitary status.

В умовах сьогодення образ війни і пов'язані з ним проблемно-тематичні вектори набувають потужного звучання, а (анти)воєнний жанр, який в українській літературі ще донедавна перебував на маргінесі